

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA

ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

Kodeks cywilny z 23 IV 1964 r. (Dz. U. Nr 16, poz. 93).

Art. 135. „Pod rządem kodeksu cywilnego niedopuszczalne jest ustanowienie odrębnej własności lokali w małym domu mieszkalnym, stanowiącym własność osób fizycznych, a wzniesionym przed wejściem w życie ustawy z dnia 28 V 1957 r. o wyłączeniu spod publicznej gospodarki lokalami domów jednorodzinnych oraz lokali w domach spółdzielni mieszkaniowych (Dz. U. z 1962 r. Nr 47, poz. 228, zm. Dz. U. Nr 27 z 1972 r., poz. 193). — Uchwała III CZP 23/70 z 15 VIII 1972 r.).

Art. 144. Roszczenie właściciela nieruchomości o powstrzymanie się sąsiada od działań zakłócających korzystanie z nieruchomości sąsiednich może być wyłączone z przyczyn dotyczących ochrony naturalnego środowiska człowieka.

W szczególności, gdy w grę wchodzi ochrona naturalnego środowiska wyrażająca się w utrzymaniu istniejącego stanu zadrzewienia (ze względów przyrodniczych czy krajobrazowych), okoliczności te powinny być brane pod uwagę, przy ocenie żądania usunięcia przeszkody zakłócającej normalne nasłonecznienie na skutek rozrastania się tuż przy granicy nieruchomości drzew. (III CRN 126/72 z 22 VI 1972 r.).

Art 150. „Właścicielowi gruntu, na który z sąsiedniego gruntu przechodzą korzenie i nad którym z tego gruntu zwieszają się gałęzie, przysługuje w stosunku do sąsiada roszczenie o nieczynienie przeszkód w obcięciu tych korzeni i gałęzi”. (Uchwała III CZP 45/72 z 26 VII 1972 r.).

Art. 151. Tak sprzeciwienie się właściciela sąsiedniego gruntu „bez nie uzasadnionej zwłoki” przekroczeniu jego granicy jak i okoliczność, że przekroczenie to grozi mu niewspółmiernie wielką szkodą, stanowią dwie niezależnie od siebie przesłanki, z których każda uprawnia właściciela tego gruntu do żądania przywrócenia stanu poprzedniego, jeżeli przy wznoszeniu budynków lub innego urządzenia przekroczone bez winy umyślnej granice tego gruntu (art. 151 k.c).

Pojęcie „nie uzasadnionej zwłoki” musi być interpretowane stosownie do okoliczności, a nie można go konkretyzować przez podanie określonej miary czasu. Pojęcie „sprzeciwu” zaś powinno być interpretowane według zasad ogólnych dotyczących wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c). — III CRN 98/72 z 21 VI 1972 r.).

Art. 225 i 226. Jeżeli posiadanie nieruchomości opiera się na umowie, mocą której właściciel nieodpłatnie oddaje innej osobie swoją nieruchomość w posiadanie godząc się na to, ażeby osoba ta zarządzała nieruchomością i korzystała z niej jak z własnej, przy czym zrzeka się wynagrodzenia za korzystanie z niej, przepisy art. 225 i 226 k.c. nie mają zastosowania.

Jeżeli motywem zawarcia takiej umowy był bliski stosunek rodzinny właściciela i posiadacza, to w wypadku, gdy nieruchomość ulega zwrotowi na rzecz właściciela, właściciel nie ma prawa żądania wynagrodzenia za korzystanie z nieru-

chomości przez czas trwania posiadania, a posiadacz może żądać zwrotu nakładów w granicach bezpodstawnego wzbogacenia (art. 405 i n.k.c.) w chwili wydania nieruchomości, chyba że umowa stanowi inaczej. (III CRN 91/72 z 30 VI 1972 r.).

Art. 233 i 252. „W wypadku gdy na jednej z sąsiadujących nieruchomości, stanowiących własność Skarbu Państwa, ustanowiono użytkowanie, a na drugiej użytkowanie wieczyste, granice zaś korzystania z tych nieruchomości stały się sporne, użytkownik jak również użytkownik wieczysty może dochodzić swoich uprawnień w drodze powództwa o ustalenie zakresu korzystania z przysługującego mu prawa”. (Uchwała III CZP 57/72 z 5 IX 1972 r.).

Art. 290 § 3 i 291. W pojęciu ważnej potrzeby gospodarczej w rozumieniu art. 291 k.c. nie mieści się potrzeba gospodarcza wywołana podziałem, o którym mowa w art. 290 § 3 k.c.

Sąd rozpoznając sprawę o zmianę sposobu wykonywania służebności (art. 290 § 3 k.c) nie może więc bez zgody wszystkich stron obciążyć służebnością innej nieruchomości niż obciążona; oznaczałoby to bowiem zmianę przekraczającą sposób wykonywania służebności, a w niektórych wypadkach nawet i zniesienie. Do takiego zaś wyniku nie upoważnia wykładnia art. 290 § 3 k.c. chyba, że służebność gruntowa przechodu, przejazdu i przegonu obciąża kilka nieruchomości, z których jedna ulega podziałowi. (III CRN 443/71 z 31 VII 1972 r.).

Art. 306 § 1. „Książeczka oszczędnościowa P.K.O. nie może być przedmiotem zastawu na rzeczach ruchomych w rozumieniu art. 306 § 1 k.c.”. (Uchwała III CZP 59/72 z 18 IX 1972 r.).

Art. 344. W razie samowolnego zajęcia lokalu usunięcia sprawy dokonuje — zgodnie z art. 60 ust. 1 prawa lokalowego — właściwy dla spraw lokalowych organ prezydium rady narodowej, także z lokali w domach spółdzielni mieszkaniowych (art. 60 ust. 3). Usunięcie przez administrację domu lub przez zarząd spółdzielni jest usunięciem, o ile nie ma miejsca działanie w obronie koniecznej lub niezwłoczne przywrócenie posiadania, samowolnym i uzasadnia udzielenie ochrony przez przywrócenie stanu poprzedniego, w szczególności — przywrócenie posiadania utraconego (p. art. 344 k.c). — I CR 689/71 z 11 II 1972 r.

Art. 362. „W razie, gdy poszkodowany, który przyczynił się do powstania szkody, otrzymał świadczenie z ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 IV 1968 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych (Dz. U. Nr 15, poz. 89), Sąd zasądając od Państwowego Zakładu Ubezpieczeń odszkodowanie z tytułu odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierowcy pojazdu mechanicznego powinien najpierw odpowiednio zmniejszy obowiązek naprawienia szkody (art. 362 k.c), a następnie tak zmniejszoną sumę obniżyć o kwotę wypłaconego przez PZU świadczenia z ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków”. (Uchwała III CZP 38/72 z 4 VII 1972 r.).

Art. 417. Zakład karny podobnie jak i ogólna służba zdrowia powinny zapewnić choremu bez względu na to, w jakim zakładzie znajduje się, taki sposób leczenia, który zgodnie ze zdobyciami nauki i wiedzy medycznej należy uznać za prawidłowy. (Uchwała II CR 55/72 z 12 IV 1972 r.).

Art. 419. Zwrot kosztów nagrobka (art. 446 § 1 k.c) nie jest objęty „całkowitym lub częściowym naprawieniem szkody” w rozumieniu art. 419 k.c (II CR 619/71 z 30 III 1972 r.).

Art. 471. Nie może stanowić okoliczności ekskulpującej dłużnika fakt, iż przyjął on w umowie zamówienie w rozmiarach lub w terminie nie odpowiadającym możliwościom jego osobistym czy jego przedsiębiorstwa. W stosunku do takiego dłużnika nie można z reguły mówić o braku winy, który jest przesłanką ekskulpacji z art. 471 k.c. skoro już w chwili zawarcia umowy wie on o tym, że nie będzie mógł wykonać w ogóle lub w sposób należyty zobowiązania, które w umowie podejmuje. (I CR 458/71 z 27 I 1972 r.).

Art. 636 § 1. Jeżeli strony w umowie o dzieło określiły wynagrodzenie ryczałtowe, to okoliczność, że przyjmujący zamówienie nie wykonał wszystkich robót, co zmusiło zamawiającego do powierzenia wykończenia dzieła innej osobie (art. 636 § 1 k.c.), nie oznacza przekreślenia ryczałtowości wynagrodzenia. W sytuacji takiej należy od umówionego wynagrodzenia ryczałtowego odliczyć to, co zamawiający musiał wydatkować na dokończenie dzieła, nie zaś określać wysokość wynagrodzenia na podstawie rzeczywistej wartości wykonanych robót. (III CRN 202/72 z 16 VIII 1972 r.).

Art. 691. „1) Art. 691 k.c. ma zastosowanie także w razie śmierci współnajemcy mieszkania;

2) Jeżeli po zmarłym współnajemcy pozostał stale z nim mieszkający syn wraz ze swoim małoletnim dzieckiem, w stosunek najmu wstępuje tylko syn”. (Uchwała III CZP 50/72 z 26 VII 1972 r.).

Ustawa z dnia 17 VI 1959 r. o paszportach (Dz. U. z 1967 r. Nr 17, poz. 81 z późn. zmian.).

Art. 4. W przypadku, gdy jeden z byłych małżonków zamierza dokonać zmiany miejsca swego zamieszkania przez osiedlenie się na stałe za granicą, ocena, czy względ na osobę (dziecko) pozostającą pod opieką obywatela ubiegającego się o paszport przemawia przeciwko wydaniu temu obywatelowi paszportu należy do właściwych organów Milicji Obywatelskiej z mocy art. 4 ust. 1 i ust. 2 pkt 5 oraz ust. 4 ustawy z dnia 17 VI 1959 r. o paszportach. Dz. U. z 1967 r. Nr 17, poz. 81 z późn. zmian.) i sąd opiekuńczy, nie jest uprawniony do wyrażenia zgody lub jej odmowy na wyjazd takiej osoby za granicę. (II CZ 105/72 z 19 V 1972 r.).

Ustawa z dnia 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu (Dz. U. Nr 69, poz. 434).

Art. 15 § 2. „Prawomocność orzeczeń przewidziana przepisem art. 15 § 2 ustawy z dnia 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu (Dz. U. Nr 69, poz. 434) rozciąga się również na orzeczenia oddalające wniosek komisji społeczno-lekarskiej o zastosowanie w stosunku do nałogowego alkoholika przymusowego leczenia w zakładzie lecznictwa zamkniętego”. (Uchwała III CZP 63/72 z 18 IX 1972 r.).

Ustawa z 31 V 1962 r. — Prawo wynalazcze (Dz. U. Nr 33, poz. 156).

Art. 109. „1) Stosownie do art. 109 prawa wynalazczego twórca pracowniczego projektu wynalazczego ma prawo do odrębnego wynagrodzenia za dostarczenie dokumentacji przydatnej do zastosowania projektu. Przez zastosowanie projektu należy zaś uznać nie tylko etap samej wstępnej realizacji projektu, zmierzający do wprowadzenia po raz pierwszy w ruch danego urządzenia, lecz również eksploatację rozwiązania technicznego, zgodnie z projektem.

2) Przepis art. 109 prawa wynalazczego nie uzależnia prawa do wynagrodzenia twórcy za dostarczoną dokumentację od udzielenia mu przez jednostkę gospodarki uspołecznionej zlecenia na wykonanie tej dokumentacji.

Stosownie do tego przepisu twórca projektu wynalazczego przysługuje uprawnienie do dostarczenia dokumentacji związanej z zastosowaniem projektu. W wypadku, gdy dokumentacja ta jest przydatna, należy się mu wynagrodzenie". (II CR 643/71 z 2 II 1972 r.).

Ogólne warunki dobrowolnego ubezpieczenia mieszkań zatwierdzone decyzją Ministra Finansów z dnia 15 XII 1966 r. Nr BPRMU/5777/327/66.

§ 33. „1) Sprawca szkody polegającej na zalaniu cudzego mieszkania, za którą Państwowy Zakład Ubezpieczeń wypłacił ubezpieczonemu odszkodowanie na podstawie ogólnych warunków dobrowolnego ubezpieczenia mieszkań, zatwierdzonych decyzją Ministra Finansów z dnia 15 XII 1966 r. Nr BPRMU/5777/327/66, jest zwolniony od zapłaty na rzecz PZU roszczenia regresowego, przewidzianego w § 33 ust. 1 ogólnych warunków, jeżeli sam zawarł z PZU umowę ubezpieczenia mieszkania zajmowanego w tej samej nieruchomości, a wyrządzona szkoda pozostaje w związku przyczynowym z posiadaniem i używaniem przez sprawcę szkody tego mieszkania.

2) Odmowa odstąpienia przez Państwowy Zakład Ubezpieczeń od dochodzenia roszczeń regresowych w stosunku do osób winnych zalania cudzego mieszkania, przewidzianego w § 33 ust. 3 ogólnych warunków, nie podlega kontroli sądu". (Uchwała III CZP 35/72 z 30 VI 1972 r.).

Kodeks postępowania cywilnego z 17 XI 1964 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 226, sprost. Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113).

Art. 2 § 1. „Spory o wysokość i wypłatę udziału współtwórcy (udziałów współtwórców) pracowniczego projektu wynalazczego w globalnej kwocie wynagrodzenia, ustalonego przez Komisję Rozjemczą przy Urzędzie Patentowym na podstawie efektów uzyskanych w gospodarce społecznej przy zastosowaniu tego projektu — należą do drogi sądowej". (Uchwała Składu 7 sędziów SN III CZP 9/72 z 21 IX 1972 r.).

Art. 2 § 3. „Powództwo przeciwko Skarbowi Państwa o ustalenie, że powód pozostawił na terenie ZSRR mienie nieruchomości, jest niedopuszczalne". (Uchwała III CZP 80/71 z 5 IX 1972 r.).

Art. 17 pkt 3. „Sprawa przeciwko Skarbowi Państwa o wynagrodzenie szkody spowodowanej przez lekarza Poradni Chorób Układu Nerwowego należy na zasadzie art. 17 pkt 3 k.p.c. do właściwości sądu wojewódzkiego". (Uchwała III CZP 39/72 z 4 VII 1972 r.).

Art. 177 § 1 pkt 3. „W razie przedłożenia sądowi przez pozwanego w procesie o wydanie nieruchomości dowodu, stwierdzającego wystąpienie przez niego do właściwego do spraw rolnych organu prezydium powiatowej rady narodowej z wnioskiem o stwierdzenie nabycia nieruchomości w trybie art. 12 ustawy z dnia 26 X 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 27, poz. 250) Sąd zawiesi postępowanie na podstawie art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c., chyba że z okoliczności sprawy wynika brak przesłanek do nabycia własności nieruchomości, przewidzianych w art. 1 tej ustawy". (Uchwała III CZP 44/72 z 18 VII 1972 r.).

Art. 394 § 1 pkt 11. Przepis art. 394 § 1 pkt 11 k.p.c., który przewiduje zażalenie na odrzucenie zażalenia, nie ma zastosowania do odrzucenia odwołania od zarządzenia przewodniczącego w przedmiocie sprostowania lub uzupełnienia protokołu rozprawy, gdy odwołanie to nie jest zażaleniem. (II PR 211/72 z 3 VIII 1972 r.).

Art. 618 § 2. „Sprawa z powództwa o ochronę naruszonego posiadania, tocząca się między współwłaścicielami (współspadkobiercami), nie podlega przekazaniu na podstawie art. 618 § 2 k.p.c. do dalszego rozpoznania sądowi prowadzącemu postępowanie o zniesienie współwłasności (o dział spadku)”. (Uchwała III CZP 61/72 z 5 IX 1972 r.).

Art. 746 § 1. „Pozwany w procesie o ustalenie ojcostwa i alimenty może na zasadzie art. 746 § 1 k.p.c. domagać się od małoletniego powoda — po prawomocnym oddaleniu powództwa — zwrotu kwot zapłaconych jemu na podstawie postanowienia powziętego w trybie art. 753 § 1 k.p.c.

Niezależnie od tego pozwanemu przysługuje na zasadzie art. 140 k.r.o. roszczenie o zwrot dokonanych świadczeń od osób zobowiązanych do alimentacji, z tym że zaspokojenie wierzyciela przez jednego z dłużników zwalnia pozostałych”. (Uchwała III CZP 53/72 z 3 X 1972 r.).

Opracował
Henryk Dąbrowski

ORZECZNICTWO IZBY KARNEJ I IZBY WOJSKOWEJ SĄDU NAJWYŻSZEGO

Kodeks karny

Art. 1. Stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu przyjęto w kodeksie karnym jako probierz różnicowania represji. Kodeks posługuje się tym pojęciem w rozumieniu całokształtu właściwości czynu zarówno przedmiotowych (społeczna szkodliwość), jak i podmiotowych (rodzaj winy, pobudki itp.). Wprawdzie stopień szkodliwości społecznej można niekiedy uznać za maksymalny, to jednak stopień zawinienia — mimo działania z zamiarem bezpośrednim — za maksymalny uznać nie można wobec przyjęcia ograniczenia i to w stopniu znacznym zdolności pokierowania postępowaniem. Im większe jest to ograniczenie, tym mniejszy jest stopień zawinienia. Wina człowieka, który zabija, mając swobodę w kierowaniu swoim działaniem, jest cięższa od winy człowieka, który zabija, mając tę swobodę ograniczoną i to w znacznym stopniu. (21 II 1972 r. - IV KR 324/71).

Art. 16. Nie do przyjęcia jest pogląd, że osobą, która porozumiała się z innymi w celu dokonania zabójstwa człowieka w ściśle określony sposób i w tym zamiarze przystąpiła do działania, odpowiada tylko za usiłowanie zabójstwa, jeżeli współsprawca czynu w toku czynności wykonawczej wszystkich uczestników zastosował inny sposób działania, który spowodował zamierzony skutek. W takim wypadku zgodnie z art. 16 k.k. każdy z uczestników jest sprawcą zabójstwa, a zatem odpowiada za zbrodnię określoną w art. 148 § 1 k.k. (13 V 1972 r. - III KR 61/72).

Art. 18. Przy rozróżnianiu sprawstwa od pomocnictwa istotne znaczenie mają kryteria zarówno przedmiotowe jak i podmiotowe.

Od strony przedmiotowej współsprawcą gwałtu zbiorowego jest tylko ten, kto wspólnie co najmniej z 2 innymi osobami stosuje przemoc, groźbę lub podstęp albo kieruje takim działaniem. Nie jest natomiast współsprawcą, lecz pomocnikiem ten, kto osobiście nie realizuje znamion przestępstwa, lecz jedynie swoim zachowaniem ułatwia jego popełnienie.

Od strony podmiotowej współsprawcą gwałtu zbiorowego jest tylko ten, kto wspólnie z innymi realizuje zespół znamion przestępstwa określonego w art. 183

§ 2 k.k., pomocnikiem zaś — ten, kto chce jedynie ułatwić współoskarżonym dokonanie zbiorowego gwałtu, uważając go nie za własne, lecz za cudze przestępstwo. (10 V 1972 r. - IV KR 23/72).

Art. 50 § 2. Kodeks karny oparty jest konsekwentnie na zasadzie materialnej istoty przestępstwa tkwiącej w społecznym niebezpieczeństwie czynu. Toteż ocena społecznego niebezpieczeństwa konkretnego czynu, nie może, aby była zgodną z odnośną dyrektywą z art. 50 § 2 k.k., pomijając rozmiar skutków wywołanych przestępstwem, choćby szło o przestępstwo nieumyślne. Ilość ofiar śmiertelnych wywołanych przestępczym zachowaniem się oskarżonego, obrażenia cielesne innych poszkodowanych osób, jeśli nie brać nawet pod uwagę skutku w postaci uszczerbku materialnego, to czynniki, które wyrażają stopień społecznego niebezpieczeństwa jego czynu. (8 III 1972 r. - II KR 329/71).

Art. 57. Skoro sąd ze względu na zachodzące warunki — stosuje przepis art. 75 k.k. przewidujący nadzwyczajne złagodzenie kary, wówczas ma obowiązek wymierzyć sprawcy karę według szczegółowo określonych w pkt 1 - 3 § 3 art. 57 k.k. granic. (20 III 1972 r. - III KR 10/72).

Art. 120 § 2. Przestępstwo o charakterze chuligańskim, skierowane przeciwko różnym i nie zbliżonym rodzajowo dobrom chronionym prawem, są przestępstwami podobnymi w rozumieniu art. 120 § 2 k.k., jeżeli zostały popełnione z tych samych pobudek. (Siedmiu sędziów 27 VII 1972 r. - VI KZP 57/71).

Art. 120 § 10. Groźba bezprawna, o której mowa jest w art. 168 § 1 k.k., a której dokładne określenie znajduje się w art. 120 § 10 k.k., obejmuje zarówno groźbę karalną (art. 166 k.k.), jak i groźbę spowodowania postępowania lub rozgłoszenia wiadomości uwłaczających czci zagrożonego lub jego najbliższych. (2 III 1972 r. - I KR 309/71).

Art. 143. Przestępstwo z art. 143 k.k. jest przestępstwem formalnym. O zaistnieniu tego przestępstwa nie decyduje konkretne i realne niebezpieczeństwo powszechne grożące życiu lub zdrowiu ludzkiemu albo mieniu w znacznych rozmiarach na skutek nielegalnego przechowywania odpowiednich materiałów lub przyrządów, ale sam fakt przechowywania tego rodzaju materiałów, które z istoty swej są materiałami niebezpiecznymi dla życia, zdrowia ludzkiego lub w znacznych rozmiarach dla mienia. (1 IV 1972 r. — Rw 294/72).

Art. 148 § 2. Istnienie obiektywnej współmierności pomiędzy czynem a odczutą krzywdą (bodźcem uczuciowym) jest jednym z warunków przyjęcia działania w stanie wzburzenia w rozumieniu przepisu art. 148 § 2 k.k. (17 V 1972 r. - III KR 64/72).

Art. 155 § 1. Kodeks karny wymaga, aby „choroba długotrwała” była zarazem „ciężka”. Chorobą długotrwałą w rozumieniu art. 155 k.k. jest przebiegające ciężko naruszenie normalnego funkcjonowania organizmu lub jego części na okres przekraczający 6 miesięcy. (8 VII 1972 r. - Rw 635/72).

Art. 158 § 3. Odpowiedzialność z art. 158 § 3 k.k. nie może być oparta na samym tylko obiektywnym fakcie, iż sprawca wziął udział w starciu, które zakończyło się śmiercią jednego z uczestników. Sprawca ponosi odpowiedzialność z art. 158 § 3 k.k. dopiero wówczas, gdy skutek śmiertelnego starcia powinien był i mógł przewidzieć. Obowiązujący kodeks karny nie zna bowiem tzw. „obiektywnych warunków karalności”, lecz głosi zasadę, iż odpowiedzialność za następstwa czynu nie może sięgać dalej, jak wina sprawcy (por. art. 8 k.k.).

Ustalenie w przedmiocie powinności i możliwości przewidywania przez sprawcę skutku, o jakim mowa w art. 158 § 3 k.k., może sąd poczynić na podstawie konkret-

nych okoliczności zajścia, wskazując, że bójka (pobicie) ma charakter tak dalece niebezpieczny, iż może w niej dojść do śmierci człowieka. Takimi okolicznościami mogą być na przykład używanie przez uczestnika lub uczestników zajścia niebezpiecznych narzędzi, czego sprawca jest świadom, szczególnie i widoczna brutalność uczestników zajścia, bezwzględne wykorzystywanie przewagi przez jedną ze stron, wydawane w toku zajścia okrzyki lub nawoływania i inne podobne okoliczności, wskazujące na taką „temperaturę” zajścia, w której śmiertelny skutek przedstawia się jako prawdopodobny i realny. (6 IV 1972 r. - III KR 19/72).

Art. 168 § 2. Stanie na czatach w celu uprzedzenia dokonujących zbiorowego gwałtu współoskarżonych o zbliżaniu się innych osób nie stanowi współsprawstwa, lecz pomoc do pełnienia zbrodni określonej w art. 168 § 2 k.k. Współsprawcą bowiem gwałtu zbiorowego jest tylko ten, kto co najmniej z 2 osobami, stosując przemoc, groźbę bezprawną lub podstęp, doprowadza inną osobę do poddania się czynowi nierządnemu lub do wykonania takiego czynu albo ten, kto takim działaniem kieruje. Kto natomiast sam nie stosuje przemocy, groźby lub podstępu, ani też nie kieruje wykonaniem przez inne osoby tego przestępstwa, lecz jedynie w celu ułatwienia im popełnienia przestępstwa, stojąc na czatach, ubezpiecza ich, nie jest współsprawcą, lecz pomocnikiem. (10 V 1972 r. - IV KR 23/72).

Art. 210. Groźba użycia natychmiastowego gwałtu, o jakiej mowa w art. 210 k.k., może przybierać postać konkludentną, a nie konieczne słowną. (17 IV 1972 r. - III KR 29/72).

Art. 214. Zabór pojazdu mechanicznego w celu jego krótkotrwałego użycia i następnie prowadzenie tego pojazdu przez sprawcę znajdującego się w stanie wskazującym na użycie alkoholu stanowią dwa odrębne czyny pozostające ze sobą w zbiegu realnym (art. 214 § 1 k.k. i art. 87 § 1 kodeksu wykroczeń) (Siedmiu sędziów 17 VIII 1972 r. - VI KZP 13/72).

Art. 218. Nastąpienie istotnego niedoboru w mieniu społecznym jest warunkiem karalności za przestępstwo z art. 218 § 1 k.k. Spełnienie tego warunku musi być objęte zawinieniem sprawcy w postaci co najmniej winy nieumyślnej.

Sąd każdorazowo na tle okoliczności konkretnej sprawy powinien ustalić, czy rozmiary stwierdzonego niedoboru są tak znaczne, że należy go uznać za istotny w rozumieniu art. 218 § 1 k.k. Wskazówkę w tej mierze mogą stanowić między innymi zarządzenia resortowe lub branżowe określające granice niedoborów, o których powstaniu jednostki gospodarki uspołecznionej powinny zawiadomić organy ścigania. (Siedmiu sędziów 27 VII 1972 r. - VI KZP 80/71).

Art. 239. Skoro czyn oskarżonego wyczerpuje wszystkie znamiona występku z art. 239 k.k. (przyjmowanie nienależnych korzyści w związku z pełnieniem funkcji publicznej), kwalifikacja tego czynu z art. 246 § 2 k.k. stanowi oczywistą obrazę art. 246 § 4 k.k., który nadaje normom art. 246 § 1 - 3 k.k. charakter subsydiarny, pozwalając na ich zastosowanie jedynie w tych wypadkach, gdy czyn nie wyczerpuje znamion przestępstwa określonego w innych dyspozycjach ustawy karnej. (29 IV 1972 r. - III KR 26/72).

Art. 241 § 3. Wręczenie korzyści majątkowej funkcjonariuszowi MO w zamian za odstąpienie przez niego od wszczęcia dochodzenia (art. 241 § 3 k.k.) jest działaniem w celu osiągnięcia korzyści majątkowej w rozumieniu art. 120 § 3 k.k., obligującym do orzeczenia grzywny z mocy art. 36 § 3 k.k., jeżeli z zaniechaniem dochodzenia wiąże się korzyść majątkowa, którą sprawca chce dla siebie lub dla kogo innego osiągnąć. (24 VIII 1972 r. VI KZP 20/72).

Art. 329. Przedmiotem ochrony przepisu art. 329 § 1 i 2 k.k. w najogólniejszym rozumieniu jest gotowość bojowa jednostki, którą sprawca osłabia poprzez samowolne dysponowanie lub bezprawne zabranie broni, w szczególności broni wojskowej lub innego środka walki. Mówiąc o broni i innych środkach walki, dyspozycja art. 329 k.k. ma na uwadze narzędzia przeznaczone do niszczenia siły żywej, sprzętu, i umocnień nieprzyjaciela. Nie jest zatem bronią ani środkiem walki w rozumieniu art. 329 k.k. broń sportowa typu kbks oraz amunicja do tej broni, gdyż zarówno kbks jak i amunicja do tej broni służą do celów szkoleniowo-sportowych (2 VI 1971 r. - Rw 487/72).

Kodeks postępowania karnego

Art. 31 § 1. Przez osobisty stosunek, o jakim mowa w art. 31 § 1 k.p.k., dający podstawę do wyłączenia sędziego należy rozumieć przede wszystkim stosunek bezpośredniej czy choćby pośredniej znajomości sędziego i strony opartej na wzajemnym uczuciu przyjaźni, sympatii lub na odwrót wrogości czy niechęci.

W zasadzie więc nie może to być stosunek, wynikający ze spełnienia obowiązków służbowych.

Przyjęcie (w pewnym ograniczonym rozmiarze) rozszerzającej wykładni pojęcia „stosunek osobisty” również na te wypadki, gdy dany sędzia wypowiedział pogląd, w poprzednio rozpoznawanej sprawie, mający znaczenie dla innej sprawy, może odnosić się jedynie do takich sytuacji, kiedy ze względu na nierozzerwalny i ścisły związek między poszczególnymi oskarżonymi nie jest możliwe prawidłowe osądzenie części sprawców bez ustalenia i przesądzenia roli pozostałych osób, których sprawa aktualnie nie jest rozpatrywana, a zwłaszcza gdy ustalenie tego wspólnego udziału byłoby niezbędne dla bytu konkretnego przestępstwa (np. dla ustalenia, że osoba ta jest trzecim uczestnikiem porozumienia, przy przestępstwach, których istota polega na działaniu w porozumieniu). (7 VII 1972 r. - I KR 12/72).

Art. 183. Potrzeba zbadania stanu psychicznego oskarżonego zachodzi wówczas, gdy istnieje wątpliwość co do jego poczytalności. Przykładowo można wskazać, że wątpliwość co do poczytalności oskarżonego zachodzi wtedy, gdy oskarżony przebył chorobę psychiczną lub uraz mózgu albo inną chorobę, która z reguły prowadzi do pewnych zmian w psychice, albo gdy postępowanie i zachowanie się oskarżonego odbiega w sensie ujemnym od rozwoju umysłowego, postępowania i zachowania się ludzi normalnych pod względem psychicznym. (12 IV 1972 r. - IV KR 26/72).

Art. 217. Kwestię czy społeczne niebezpieczeństwo czynu jest znaczne, ustawodawca każdorazowo pozostawia ocenie sądu lub prokuratora w odpowiednim stadium postępowania.

Stwierdzenie zatem okoliczności, że czyn zawiera w sobie znaczny stopień społecznego niebezpieczeństwa, ma charakter obiektywny. Zgodnie z treścią art. 217 § 1 pkt 4 k.p.k. znaczny stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu uzasadnia wykazanie, że zarzucany czyn posiada dużą wagę bądź też zalicza się do przestępstw o charakterze nagminnym. (12 VIII 1972 r. - III KZ 144/72).

Art. 363. Stosownie do przepisu art. 363 § 1 k.p.k. zasądzenie następuje na rzecz pokrzywdzonej czynem oskarżonego instytucji. Przyszłe, ewentualne roszczenia regresowe nie są w stanie zmienić faktu, że podstawę prawną orzeczenia co do odszkodowania pieniężnego stanowią przepisy art. 363 § 1 w związku z art. 40 k.p.k., te przepisy nakazują zasądzić odszkodowanie w razie skazania za przestępstwo zagarnięcia mienia społecznego na rzecz instytucji pokrzywdzonej lub zakładu ubezpieczeń, jeśli pokrył wyrządzoną szkodę. (29 IV 1972 r. - III KR 26/72).

Art. 383. Zaskarżenie wyroku przez prokuratora na niekorzyść oskarżonego w sprawie o przestępstwo przeciwko mieniu uprawnia sąd rewizyjny do przypisania oskarżonemu zagarnięcia sumy wyższej od wskazanej w rewizji, jeśli okoliczności sprawy dają podstawę do takiego przypisania. (15 VII 1970 r. - IV KR 100/70).

Art. 474 § 1. Do wznowienia na podstawie art. 474 § 1 pkt 2 lit. „a” k.p.k. prawomocnie zakończonego postępowania sądowego z powodu ujawnienia nowych faktów lub dowodów nie znanych przedtem sądowi wymaga się, aby te nowe fakty lub dowody stwarzały nie tylko przypuszczenie ewentualnej niewinności skazanego, lecz stanowiły podstawę do graniczącego z pewnością wniosku o błędności wyroku lub co najmniej podstawę uzasadnionego prawdopodobieństwa bądź uniewinnienia osoby skazanej bądź też skazania jej za przestępstwo o łagodniejszej sankcji karnej). Wynika to z istoty użytego w przepisie art. 474 § 1 pkt 2 lit. „a” k.p.k. sformułowania: „... nowe fakty lub dowody ... wskazu ją c e na to, że ...”.

Jeżeli nowe fakty lub dowody nie mogą — w świetle innych dowodów przeprowadzonych w postępowaniu sądowym — spowodować zmiany prawomocnego orzeczenia w sposób w art. 474 § 1 pkt 2 lit. „a” k.p.k. określony, to w takiej sytuacji brak jest podstaw do wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania sądowego na podstawie powołanego przepisu. (4 VII 1972 r. - Wp 5/72).

Kodeks karny wykonawczy

Art. 3 § 2. Sądem penitencjarnym właściwym do rozpoznania wniosku skazanego o udzielenie dalszej przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności oraz odwołania udzielonej przerwy jest sąd, który przerwy tej udzielił. (Siedmiu sędziów 27 VII 1972 r. - VI KZP 28/72).

Art. 3 § 2. Właściwość sądu określa także czas, w którym nastąpiło zdarzenie skutkujące podjęciem decyzji o odwołaniu warunkowego zwolnienia i w którym wykonywany był dozór. Zbieżność w czasie wykonywanego dozoru i zaistniałego zdarzenia obligującego do rozstrzygnięcia o odwołaniu warunkowego zwolnienia, jest niezbędna do przyjęcia, że właściwy do orzekania jest sąd, w którego okręgu dozór jest wykonywany. Przy tym stwierdzić wypada, że art. 80 § 1 k.k.w. jest przepisem szczególnym w stosunku do normy, zawartej w art. 3 § 2 k.k.w. (12 II 1972 r. - III KO 7/72).

Opracował
Stefan Kalinowski